

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΤΗΣ ΣΧΩΡΕΜΕΝΗΣ

Ο Στέφανος Ραμάς γυρνάει να με μπλέξει: πάλι, λαβαίνοντας άφορμή από τάρθρο μου «Σοσιαλισμός και γλώσσα», όπου τόφερε ο λόγος να μνημονέψω κάποια φράση του χαρακτηριστική της άστικης ψυχολογίας. Με μια λιγδολογή απάντησή του ξαναφέρει στη μέση ζητήματα, που τὰ συζητήσαμε τον περασμένο χρόνο στις στήλες αυτές και που τὸ ξανακίνημά τους, όπως τὸ θέλει ὁ Ραμάς, μὰς φέρνει ἀναγκαστικά στην ἐπανάληψη τῶν ἰδίων καὶ τῶν ἰδίων.

Στὸ ἄρθρο του «Οἱ σοσιαλιστάδες στοὺς νασιοναλιστές (ἀριθ. 291—93 τοῦ Νοῦμα) ὁ Σκληρὸς ἀπαντώντας στὸν ἴδιον τὸ Ραμά καὶ στίς περὶ κράτους καὶ σφαζόμενων ἡδερφῶν θεωρίες τοῦ κ. Ἰδα, λέει πὼς τοὺς στερνούς θὰ μπορέσει νὰ τοὺς βοηθήσει μόνο ἡ ζωικὴ ἐλάνκλρησις τῆς κοινωνίας, ἡ δύναμις ἐλάνκλρησις τοῦ κράτους. Ἀποδίδοντας τὴν ἀδυναμία τοῦ σημερινοῦ κράτους στὴ σαπὶλα τῆς κυριαρχίας ἀστικῆς τάξεως, βρίσκει πὼς μόνο τὸ ξύπνημα τοῦ λαοῦ, τῶν ἐργατικῶν τάξεων, «μόνον ἐργατικὰ προλετάρικα φάρμακα θὰ μπορέσουν νὰ γιατρέψουν τὴ σαπὶλα τῆς ἀστικῆς τάξεως, δυναμώνοντας ἑαυτοὺς καὶ τὸ ἐπίσημον κράτος.» Τοῦ κάκου λοιπὸν πασιάζει ὁ Ραμάς νὰ κάμει στὸ πνεῦμα καὶ στὴν προσπάθεια ἐμὰς τῶν σοσιαλιστῶν «τὸ πέσιμον τῆς ἀστικῆς κυριαρχίας», πού εἶπα, ταυτίζοντες μετὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ κράτους. Σ' ἓνα ἄρθρο μου, τυπωμένο στὸ ἴδιο φύλλο μετὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ραμά, πάσκιον νὰ δείξω τί γυρνάει ὁ σοσιαλισμὸς σ' ἄλλα τὰ κράτη, καὶ ἐκεῖ φαίνεται ἂν ἡ ἐργατικὴ ἐπανάστασις ἔχει σκοπὸ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ κράτους καὶ τὸ διοργανωμὰ του σὲ τρόπο ὥστε ἡ δύναμις τοῦ κράτους, πού σήμερον εἶναι στὰ χέρια μόνο τῶν κυριαρχῶν τάξεων, νὰ στηριχθῇ στὴ θέλησιν ὅλων τῶν τάξεων πού τὸ ἀποτελοῦν. Κάθε παραπέρα συζήτηση σ' αὐτὸ τὸ θέμα τὴ θαρρῶ περιττή.

Ὁ Στέφανος Ραμάς, ἀφοῦ στρογγύλεψε καλὰ τὸ χάπι τῆς δύναμης τοῦ κράτους, ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀστικὴ συνήθειαν νὰ τὸ χρυσώσει κιόλα νὰ καταπιθεῖ εὐκολότερα ἀπ' τοὺς πατριώτες. Αὐτὴ ἡ δύναμις τοῦ κράτους, μὲ λέει, τὸν ἐνδιαφέρει γιατί βλέπει πὼς οἱ γύρο μας λαοὶ δὲ φαντάζονται πὼς τέλειωσεν ἡ ἐποχὴ τῆς ἀμύλλας μεταξὺ τους. Μετὰ τὴ στερνὴν ἐκφράση συνηθίζει ἡ ἀστικὴ ἰδεολογία νὰ

σκεπάζει ἐκεῖνο πού οἱ σοσιαλιστὲς τὸ λέν μετὰ τὸ σωστὸ ὄνομά του: ἀνταγωνισμὸς συμφερόντων. Μοῦ φτάνει νὰ πῶ στὸ Ραμά πὼς ὅσο τὰ συμφέροντα αὐτὰ, πού τὰ λέει «ἀμύλλα», εἶναι πράματα συμφέροντα ὅλων τῶν τάξεων, πού ἀποτελοῦν τὸ κράτος, ὅσο δηλ. ἀνήκουν στὴν κατηγορίαν τῆς οἰκονομικῆς ἐνότητος πού ἀπαρτίζει κάθε κράτος, ὅσο περιορίζονται στὴν ἀνάγκη τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐνότητος τῆς φυλῆς, δὲ θάβρει κανέναν συνεπὴ σοσιαλιστὴ στὸν κόσμο, πού θάρρηθῃ τὴν ὑπαρξὴ τους καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ διαφεντεφτοῦν μετὰ κάθε τρόπο. Μετὰ τέτλια ἐνοια λοιπὸν τὴ δύναμη τοῦ κράτους δὲν τὴ θέλει λιγότερο ἀπὸ τὸ Ραμά καθένας σοσιαλιστὴς.

Μὰ τοῦ Ραμά τάρσει ἡ ψρασεολογία περισσότερο ἀπὸ τὴν οὐσία κάθε ζητήματος. Ἄν δὲν τοῦ ἄρεσε, δὲ θάλεγε καὶ πὼς στὸν τόπο μας δὲ γνωρίζει κοινωνικὰς τάξεις «ἀλλὰ προσωρινὰς οἰκονομικὰς κατατάξεις ἀτόμων». Μήπως κανένας ἀπὸ μὰς, πού μίλησαν γὰρ τάξεις, ἐνόησαν μ' αὐτὲς τίποτε ἄλλο παρὰ ἀθροίσματα ἀτόμων ἐνωμένων μεταξὺ τους μετὰ ὅμοια οἰκονομικὰ συμφέροντα καὶ χωρισμένων ἀπὸ ἄλλα ἀθροίσματα ἀτόμων ἀπὸ ἀντίθετα πάλι οἰκονομικὰ συμφέροντα; Δὲ θέλω νὰ τὸ κρύψω πὼς μετὰ ξαφνίζει ἡ ἐπιμονὴ ἐνός, πού ἔχει ἀξιώσεις κοινωνιολόγου, σὲ πράματα τόσο γνωστὰ γενικὰ, καθὼς εἶναι τὸ ἂν ὑπαρξῇ ἢ ὑπάρχει πούθεν ἀ κοινωνία μὴ χωρισμένη σὲ τάξεις, καθὼς καὶ δὲ βαστῶ νὰ μὴν τὸ πῶ πὼς δὲ μπορῶ νὰ νιώσω τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπίπεδα μορφώσεως καὶ ἀπὸ τὸ σχῆμα τῆς πυραμίδας πού φαντάζεται ὁ Ραμάς τὴν δύναμη τοῦ κράτους. Τὸ ἴδιο μοῦ μένει σκοτινὸν πολὺ τὸ σχέδιον πὼς θὰ μπορέσει νὰ λάβει μιὰ ἀνώτερη μόρφωση μετὰ τὴ δημοτικὴ γλώσσα ἢ μιὰ κοινωνικὴ τάξη τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Μοῦ λέει ἀποτείνεται στὸ λαὸ, μὴ λησμονώντας τὸ ἱστορικὸ καὶ κάθε μέρα βεβαιούμενο γεγονός, πὼς ἀπ' τὴν κατάταξιν τὴν ἀστικὴ καὶ τῶν μορφωμένων ἀπαυτησίμως καὶ στὸ μέλλον, ὅπως καὶ στὸ περασμένο, τοὺς ἀξίους ὁπαδοὺς τῆς δημοτικῆς, πού θὰ τὴν ἐπιβάλλουν μιὰ μέρα καὶ στὸ σύνολο, στὴν κατάταξιν τῶν ἀμόρφωτων, τῶν προλετάρων καὶ τῶν μικροαστῶν, πού εἶναι οἱ πὺς καλῆμένοι στὴν πρόληψιν ὅστερα ἀπὸ τοὺς δασκάλους.

Καὶ πρώτα πιστέβει ἀληθινὰ ὁ Ραμάς στὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ πὼς οἱ προλετάριοι καὶ οἱ μικροαστοὶ εἶναι κολημένοι στὴ γλωσσικὴ πρόληψιν πότερο

ἀπ' τοὺς μορφωμένους μεγαλοαστοὺς; Δὲ θέλω νὰ φανῶ κακός, σὰν αὐτὸν, καὶ νὰ φαντασθῶ πὼς σφίστηκε τὸν ἰσχυρισμὸν γὰρ νὰ τὸν μεταχειριστεῖ παρακάτω γὰρ τοὺς δημαγωγικοὺς σκοποὺς, πού ρίχνει (ὅς μοῦ συμπαθήσει τὴν ἐκφράση) μετὰ ἀλαφρὴ συνείδησιν στοὺς εὐγενικοὺς νέους τοῦ «Μέλλοντος» καὶ τῆς «Κοινωνιολογικῆς Ἑταιρίας». Ἄν θέλει νάναι πράματα ντόμπρος, ὅπως ἔχει τόνομα, ὁ Ραμάς ξέρει καλὰ πὼς νὰ γυρνάει τοὺς δημαγωγούς. Καὶ μιὰ συζήτηση, πού γίνεται, καθὼς τὸ θέλει ὁ ἴδιος, γὰρ τὸ γενικὸ καλὸ καὶ ὄχι γὰρ τὸ συμφέρον ἐρισμένης τάξεως, ἀπαιτεῖ, ὅπως τοῦ τόπου καὶ ὁ Σκληρὸς στὸ ἄρθρο πού ἀνέφερα, τὴν ἀνθρώπινη καὶ ἐπιστημονικὴ μαζὶ εὐσυνειδησία. Κι ἂν τις πάρομε αὐτὲς βοήθῃ καὶ γνώμονα, θὰ εὐόμε πὼς οὔτε οἱ προλετάριοι οὔτε οἱ μικροαστοὶ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἐστία τῆς γλωσσικῆς πρόληψης. Ὅπου καὶ ἂν παρουσιάστηκαν προασπιστὲς τῆς καθαρῆς βουλάς, καθὼς στὰ Εὐαγγελικὰ καὶ στὰ Ὁρεισιανὰ, ἦσαν ἀπλὰ θύματα, παρασυρμένοι, χάρις στὴν ἀμάθεια πού τοὺς δέρνει, ἀπ' τῆς μορφωμένης τάξεως, ὅπου καὶ φωλιάζει τὸντις ἡ μεγάλη πρόληψις. Τὰ σκολιά, τὰ δικαστήρια, τὰ δημόσια γραφεῖα, ἡ ἐκκλησία, οἱ ἐφημερίδες, τὰ βιβλία, πού τὴν θρέφουν καὶ τὴν σκορπῶν καὶ πού βρῆσαν τὴν παράδοσιν τῆς, πιστέβω νὰ μὴ μπορεῖ νὰ τάρρηθῃ ὁ Ραμάς πὼς δὲν εἶναι ἱερόματα τῆς τάξεως ἢ τῆς κατὰ τάξιν. καθὼς τὸ θέλει, τῶν ἀμόρφωτων προλετάρων καὶ τῶν μικροαστῶν. Ἄν εἶναι νάρνιούμαστε παρόμοια γεγονότα, τότε δὲν ἔχει λόγον πᾶς ἡ συζήτηση.

Ἐπειτα ἀποτείνεται: στὸ λαὸ, λέει. Μιὰ πρόδο βέβαια γὰρ τὸ φίλον μου, πού ξέχασεν τίς παλιὰς του θεωρίας γὰρ τὰ ποδάρια πού θάρρουν νὰ κυβερνήσουν τὸ κεφάλι καὶ τὰ ῥέστα, καὶ ἀρχινάει νὰ τὰ λογαριάζει κάπως καὶ τὰ δύστυχα ποδάρια. Ἀλλὰ πὼς καὶ μετὰ τί μέσο ἀποτείνεται στὸ λαὸ; Δὲ μὰς τὸ λέει, μένε γυρνάει τὸ χαζὸ στοὺς ἀστοὺς καὶ στοὺς μορφωμένους, πού θὰ ἐπιβάλλουν τὴν ἀλήθειαν στὸ λαὸ. Τὸ μετὰ τί μέσο θὰ τὸ κάμουν, σιωπᾶνται καὶ ἐδῶ. Ὅλος ὁ κανιγὰς, πού ξαναπρόβαλε στὴ συζήτηση ὁ Ραμάς, εἶναι νὰ σφυρίξει μετὰ σατανικὸν τρόπο, πού τὸν βελκιδὸν δὲν ταυριάζει στὴν εἰλικρίνεια τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς του, πὼς ἡ ὥρα πού οἱ δημοτικιστὲς θὰ γένουν σοσιαλιστὲς θὰ εἶναι καὶ ἡ ὥρα πού θὰ ἀλλάξουν συνειδητὰ ἢ ἐξελίγῃσιν σὲ δημαγωγούς. Πού εἶναι καὶ πούθε βγαίνουν οἱ δημαγωγοί, τοῦ ξαναλέω, τὸ ξέρει. Ὡστόσο δὲ χρειάζε-

ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ μεταφράστης

ΤΖΟΚΟΝΤΑ Ὅχι ἐγώ, δὲν τὸν ἐσπρωξά στὸ θάνατον ἐγώ, παρὰ ἐσεῖς ἡ ἴδια. Καί, γὰρ νὰ πολυτρωθῇ ἀπὸ εἰς δεσμὸν θέλησε νὰ πεθάνῃ, μὰ ὄχι ἀπὸ κείνον πού μ' ἔδενε μαζί του· ἀπὸ ἓναν ἄλλον, ἀπὸ τὸν ἰδικόν σας, ἀπὸ κείνον πού τοῦ ἔδωκεν ἡ ἀρετὴ σας ἢ ὁ νόμος ὁ δικός σας καὶ τὸν ἔκανε ἀδασταχτὰ νὰ ὑποφέρει.

ΣΥΛΑΒΙΑ Ἄ, δὲν εἶναι τίποτα πού νὰ μὴν τολμάτε νὰ τὸ στρεβλώσετε ἐσεῖς! Ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἀπὸ τὸ στόμα του, σὲ μιὰν ὥρα πού ἡ ψυχὴ του ὅλη εἶχε ἀνέβῃ στὸ φῶς, ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸ ἔχω καὶ οὐσεῖ: — Ἄν τὰ πονο τὸ χτύπημα μπόρεσε νὰ σπάσῃ ἓνα ζυγόν, ἂν εἶναι εὐλογημένο! — Ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸ ἔχω ἀκούσει ὅταν ἀλακκαίρη ἡ ψυχὴ του ἀνοιγε πάλι πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸ 344 φύλλο.

ΤΖΟΚΟΝΤΑ Ἐδῶ ὅμως, λίγες ὥρες πρὶν νὰ νικηθῇ ἀπ' τὸ φρικτὸ τὸ στοχασμὸν, ἔδω—ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα εἶναι μάρτυρες—μοῦ μίλησεν τὰ φλογερότερα καὶ τὰ γλυκύτερα λόγια πού εἶχε ὁ ἔρωτάς του ἐδῶ μ' ἐφώνασε, ἀκόμα μιὰ φορὰ, ζωὴ τῆς ζωῆς του· ἔδω μοῦ εἶπε, μιὰ φορὰ ἀκόμα, τὸ νεῖρό του γὰρ τὴ λήθη, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν τέχνην, τὴν χαρὰν. **Κ'** ἐδῶ μοῦ εἶπε πόσον ἀδάσταχτος τοῦ γέννηκε ὁ δεσμός του, τὸ βάρος τὸ ἀναπόφευγον τῆς καλωσύνης, τὸ σκληρότερον παρὰ κάθε ἄλλο, καὶ τὴ φρίκην τοῦ καθημερινοῦ μαρτύριου, τὴν ἀποστροφή του νὰ ξαναπατήσῃ στὸ σπῆτι τῆς σιωπῆς καὶ τῶν δακρύων, τὴν ἀποστροφή πού ἔγινε πᾶς ἀκατανίκητη...

ΣΥΛΑΒΙΑ Ὅχι, ὄχι! Ψέματα.

ΤΖΟΚΟΝΤΑ Γὰρ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀγωνίαν, ἓνα βράδυ πού ὅλα τοῦ φάνηκαν θλιβερότερα καὶ πῶς βουδᾶ, γύρισε τὸ θάνατον...

ΣΥΛΑΒΙΑ Ψέματα! Ψέματα! Ἐγὼ εἶλεπα μακρὰ.

ΤΖΟΚΟΝΤΑ Καὶ μετὰ κατηγορεῖτε ἐσεῖς πὼς τὸν ἔρριξα ἐγώ σὲ ἄτιμο βρῆμα στήθιο, πὼς ἔγεινα ὁ δῆμιός του! Ἄ, τὰ χέρια σας μονάχα, τὰ χέρια σας τῆς καλωσύνης καὶ τῆς συχώρης, τοῦ ἐτοι-

μαζανε κάθε βράδυ ἓνα κρεβάτι μ' ἀγκάθια ὅπου δὲ θιγῇ πᾶς νὰ ἐκπλωθῇ. Ὅταν ὅμως ἐμπαινεν ἐδῶ, ὅπου ἐγὼ τὸν πρόσμενα, ὅπως προμένεται ὁ Θεὸς πού δημιουργεῖ, εἴτανε μεταμορφωμένος. Σα ναύρισκε μπροστὰ στὸ ἔργο του τὴν δύναμιν, τὴν χαρὰν, τὴν πίστην. Ναι, μιὰ θερμὴ ἀκατάπυκτη τοῦ φλόγιζε τὸ αἶμα, πού τὸν κρατοῦσα ἀναμμένη ἐγὼ (καὶ αὐτὸ εἶναι ὅλο μου τὸ καμάρνι)· μὰ μετὰ τὴ φωτιὰ κεινῆς τῆς θερμῆς ἔπλασε αὐτὸς ἐν' ἀριστοῦργημα. (Δείχνει μετὰ τὴ χειρονομία τὸ ὄραμα πού κρύβει ἡ κουρτίνα.)

ΣΥΛΑΒΙΑ Δὲν εἶναι τὸ πρῶτον δὲ θάνατον τὸ τελευταῖον.

ΤΖΟΚΟΝΤΑ Βέβαια, δὲ θάνατον τὸ τελευταῖον· ἀπὸ ἐν' ἄλλο εἶναι ἑτοιμὸν νὰ ξεπροβάλῃ ἀπ' τὸ πηλύνιον τοῦ τὸ περιτύλιγμα, ἐν' ἄλλο ἔχει σπαράξει κάτω ἀπὸ τὸ δάχτυλον τὸ ψυχοδοτικόν, ἓνα ἄλλο εἶναι ἐκεῖ μισοζώντανον, καὶ προσμένει ἀπὸ στιγμήν σὲ στιγμήν τὸ ἅδμα τῆς τέχνης νὰ τὸ σύρῃ ἀκέρειον στὸ φῶς. Ἄ, δὲν μπορεῖτε ἐσεῖς νὰ νιώσετε αὐτὴ τὴν ἀνυπομονήν τῆς ὕλης, ὅπου τῆς ταξάνε τὸ δῶρον τῆς τέλειος ζωῆς.

(Ἡ Συλάβια Στεττάλα στρέφει πρὸς τὴν κουρτίνα· κάνει μερικὰ βήματα, ἀργά, μετὰ τὴν ὄψιν τῆς ἀόλης)

ται, θαρρώ, να λάβει τέτια τροπή μιὰ ἀντικειμενική συζήτηση, όπως τὴ θέλει νάναι κι ὁ ἴδιος ὁ Ραμὰς. Καθάλλο παρὰ νάπαιτώ ἀπὸ τὸ στερνὸν ἢ ἔπειον ἄλλον νὰ μὴ βγῇ ὑπέρμαχος τῆς τάξης του καὶ τῶν συμφερόντων τῆς. Ἐμεῖς οἱ σοσιαλιστὲς τὸ λέμε καθαρὰ πὼς μόνο γιὰ ἐργατικά συμφέροντα κοδοῦμαστε. Μὰς τὰ βλάθει αὐτὰ ἡ ἀστική κυριαρχία στὸ σημερινὸ κράτος, μὰς πιέζει τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξή μας, γι' αὐτὸ θέλομε νὰ τὴ ρίξομε καὶ νὰ ὀργανώσομε σύμφωνα μὲ τὴς ἀνάγκας μας τὸ κράτος, ποὺ τόσο αὐτὸ, ὅσο καὶ τὸ ἔθνος, δὲν ἀνήκει μόνο στοὺς ἀστούς νὰ τόχουν γιὰ τοιφήνι τους, μὰ πὺς πολὺ στὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, ποὺ τὸ πλουτίζει μὲ τὴν ἐργασία του. Μιὰ τάξη ἀνάμεσα στὰ πλήθη τοῦ λαοῦ εἶναι κ' οἱ ἐργάτες, μὲ ἴδια δικαιώματα καθὼς καὶ κάθε ἄλλη κι ὁ ἀγώνας τῆς δὲν εἶναι τίποτες ἄλλο παρὰ τὸ διαφέντεμα τῶν δικαιωμάτων ποὺ ἔχει κι αὐτὴ στὸ σύνολο, στὸ κράτος. Τὸ κράτος τὸ ρωμέϊκο εἶναι σήμερα ἓνα χάραλα, ἡ κοινωνική ζωὴ τοῦ ἔθνους λιμνιάζει. Ἄν ἡ κατάστασις ἀρέσει καὶ συμφέρει στοὺς ἀστούς, ἐμὰς δὲ μὰς συμφέρει ἐμεῖς οἱ προλετάριοι, ὁ λαὸς ἐμεῖς βαστάμε πιότερο τὰ βάρη αὐτοῦ τοῦ κράτους, ποὺ οἱ ἀστοὶ μονάχα τὸ μαδάνε. Ἡ πρόδο καὶ τὴν ἀστυλῶμά του ἐνδιαφέρνει ἐμὰς ἴσως περισσότερο ἀπὸ τὸ Ραμὰ. Ἐνὰ ἀπ' τὰ ἐμπόδια ποὺ στέκονται στὴν πρόδο εἶναι κ' ἡ καθάρουσα, ποὺ λόγῳ ἱστορικοῦ τῇ φάρτωσαν στὸ ἔθνος κ' ἡ κυρίαρχη τάξη σήμερα πασιάζει νὰ βαστάξει τὴν παράδοσή τῆς μὲ ἕ, π. μέσο δύναται. Ὁ ἀγώνας τῶν προλετάρων γιὰ τὴ λαϊκὴ γλώσσα συμπέφτει μὲ τὸν ὅμιον μὰς μερίδας ἀπ' τὴν τάξη τῶν ἀστών, τῶν δημοτικιστῶν, ὅπως τοὺς λέμε. Σὲ τοὺς τοὺς ἦρθε ὁ συγγραφέας τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» μὲ τὴ γνωστὴ πρότασι. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἀκούσαν, ὁ Ραμὰς κι ἄλλοι τὴν ἀπόκρουσαν. Φοβήθηκαν μὴν ἡ ἰδέα αὐτὴ παρασύρει τοὺς δημοτικιστὲς στὸ σοσιαλισμὸ καὶ ξεσπάθωσαν. Δικαιώμα τους καὶ φυσικότητα ἀπ' τὴν ἀστική τους ἀποψη, ὅπως τὸ ἴδιο εἶναι φυσικὸ νὰ ἐπιμένομε κ' ἐμεῖς οἱ σοσιαλιστὲς πὼς μονάχα μὲ τὴ δύναμη τοῦ λαοῦ μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ ἡ δημοτικὴ γλώσσα. Στὸ μεταξὺ ἓνας κύκλος σοσιαλιστῶν ἐπιστημόνων, ποὺ παρουσιάστηκαν, πήραν ὄργανο τῆς προπαγάντας τους τὴν καθάρουσα. Τὶ ἀποδείχνει γιὰ τὴν οὐσία τοῦ ζητήματος ἡ γλωσσικὴ αὐτὴ πλάνη ἐνὸς κύκλου ἐπιστημόνων, τόσο γιὰ τὸ δημαγωγικὸ σκοπὸ αὐτοῦν, ὅσο καὶ γιὰ τὴν τάχα βασιλεία

τῆς γλωσσικῆς πρόληψης στὸν ἀμόρφωτο λαὸ περσότερο ἀπ' τοὺς μορφωμένους ὅπως τὸ θέλει ὁ Ραμὰς; Βγήκαν ἀπ' τὸν ἀμόρφωτο λαὸ οἱ σοσιαλιστὲς αὐτοὶ ἢ κατέβηκαν σ' αὐτὸν μὲ μιὰ πρόληψη καθαρὰ ἀστική, μὲ τὸ ἐπίσημο ὄργανο τοῦ κράτους; Τὴν ψυχολογία τῆς πλάνης τους, πάσισια νὰ δείξω στὸ ἔρθε μου «Σοσιαλισμὸς καὶ γλώσσα» καὶ νὰ ἐξηγήσω τὸ οὐτοπιστικὸ τῆς ταχτικῆς τους. Ἐδῶ ἀπάνω πρόσβαλε ὁ Ραμὰς νὰ σκοτίσει ξανά τὰ πράματα. Τὰ ἴδια, τὰ παλιὰ τῆς χωρεμένης.

Γιὰ νὰ μὴ μακρολογῶ σὲ πράματα ξαναεπωμένα, τοῦ λέω στερνὴ φορά, πὼς κάθε ἄλλο παρὰ νάρνούμαι ὅτι μένει ἐντελὼς κλεισμένο τὸ στάδιο γιὰ προπαγάντα τῆς δημοτικῆς στὴς μορφωμένες τάξεις. Βρίσκω μονάχα μαζί μὲ τὸ Σκληρὸ ἀδύνατο τὸ πὼς μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ δημοτικὴ γλώσσα ἐπίσημο ὄργανο τοῦ κράτους δίχως νὰ ἐπιβληθεῖ σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη καὶ τῇ θέλησιν πλατιῶν καὶ δυνατῶν κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἄν ὁ Ραμὰς κατόρθωνε νὰ πείσει τὴν τάξη τῶν ἀστών νὰ υἱοθετήσῃ τὸν ἀγῶνα τῆς δημοτικῆς, θὰ χαίρομαι καὶ θὰ βοηθούσα ὅχι μονάχα σὰ δημοτικιστὴς, μὰ καὶ σὰ σοσιαλιστὴς, γιὰτὶ ἔτσι μὲ τὸν ἐξοστρακισμὸ τῆς καθάρουσας θάπεφτε ἓνα ἀπὸ τὰ ἐμπόδια τῆς ἀνάπτυξης τῆς τάξης, ποὺ μπορεῖ νὰ σύρει τὴ σοσιαλιστικὴ ἰδέα. Ἄς παρουσιαστῇ ὁ Ραμὰς μὲ μιὰ ἐρισμένη καὶ σαφὴ πρότασι, δράσης, σὰν τοῦ Σκληροῦ, στοὺς δημοτικιστὲς καὶ νάναι βέβαιος πὼς θάχει διότι τοὺς δημοτικιστὲς σοσιαλιστὲς κοντά του. Ὡς τὴν ὥρα ὅμως, ἀντὶς νὰ κάμει κάτι τέτιο, μὰς τάξει μονάχα πὼς ἔχει κάποιον σκέδιο, μὰς σκοτίζει τὸ λίγο μας μυαλὸ μὲ σχήματα γεωμετρικὰ κι ὅλα αὐτὰ γιὰ νάδρει μιὰ νὰ ρίξει τὸν ἴστρο του σὰ σφήκα, στρεβλόνοντας ὅπως τὸ θέλει τὸ τί λέν οἱ ἄλλοι καὶ τὰ γεγονότα, μὲ τὴν ἰδέα πὼς μπορεῖ ἔτσι νὰ τρομάξῃ τοὺς δημοτικιστὲς ἀπ' τὸ σοσιαλισμὸ. Ξαναλέω, ταχτικὴ, ποὺ δὲν ταιριάζει σ' ἓναν, ποὺ τὴν ἀναμορφωτικὴν του πρόθεσις θέλω νὰ τὴν τιμῶ μονάχα, καθὼς τόπος κι ἄλλοτες. Κρίμα μόνο πὼς ἡ ἀστική πρόληψις, ποὺ πνίγει ἓνα τέτιο πνεῦμα, δὲν τὸ ἀφίνει νὰ δει τὰ πράματα πὺς πλατὺ καὶ πὺς βαθιά καὶ νὰ κοιτάξῃ καὶ στὴν ἱστορία, ποὺ θέλει νάχει γνώμονά του, πὼς ὅλοι οἱ παιδαγωγικοὶ ἀναμορφωτὲς στάθηκαν σύνωρα καὶ κοινωνικοὶ ἐπαναστάτες.

*

Λίγα λόγια ἀκόμα γιὰ τὸν κ. Ἀ. Πουλημένον.

Καὶ πρώτα, τόμολογῶ πὼς τόντις δὲν κατάλαβα γρὸ ἀπ' τὰ πέντε ἀρθράκια του, ποὺ λέει. Κ' ἴσα ἴσα βλέποντας ἓνα νέον τόσο γλωσσικὸ καὶ πολυδιαβασμένον, καθὼς δείχνεται ἀπ' τὴς παραπομπὰς καὶ τὴς παραθέσεις κειμένων στὰ γραφόμενά του, κι ὥστόσο ἀνέκκο νὰ δώσει μιὰ κατάταξι στὴς γνώσεις του, ἀνάξιο ὅχι μόνο νὰ πιάνει τὴν οὐσία ἐνὸς ζητήματος, μὰ καὶ νὰ πει μὲ κάποια καθαρότητα καὶ στοιχειώδη λογικὸν εἰρημὸ ἐκείνο ποὺ ζητᾷ νὰ πει, ἀδιάφορα ἂν αὐτὸ εἶναι σωστὸ ἢ ὅχι, γιὰ τοῦτο τὸν δνόμασα ὅπως τὸν δνόμασα. Καὶ τώρα μὲ τὸ συγκεφαλαίωμα, ποὺ κάνει τῶν ἀρθρῶν του γιὰ τὸ χατήρι μου, δὲν μπορεῖ ἐπίσης νὰ μὲ φέρει στὴν εὐχάριστη θέσι νὰ πάρω πίσω τὸ χαρακτηρισμὸ πὼς εἶναι «ἄρρητα ἀθέμιτα» ὅσα φθέγγεται καὶ παρατάζει. Γιατὶ κι ἀπ' τὸ συγκεφαλαίωμα αὐτὸ δὲν ἐνίσταται περισσότερο ἀπὸ κείνο ποὺ εἶχα νιώσει καὶ προτίτερα, πὼς δηλ. ἐνὸς βλέπει τὴ νίκη τῶν προλετάρων στὸ μέλλον, φοβάται ὥστόσο τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα στὸν τόπο μας. Αὐτὸ τὸ φαινόμενον τῶν ἀστικῶν ἐνστίχτων τοῦ μοῦ τὸν θύμησε καὶ τὸν ἔφερα παράδειγμα ἐκεῖ ποὺ πάσιζα νὰ νῆλθω τὴν ἀστική ψυχολογία στὸ σημεῖμά μου, ποὺ τοῦ πείραζε τὰ νεύρα. Τὸν βεδιόνω πὼς μόνο αὐτὸ κι ὅχι ἡ ξεχωριστὴ ἐντύπωση ποὺ μοῦ ἔκαμαν τὰ ξύλα κοῦτσουρά του. Τὰ ἴδια κι ἀπαράλλαχτα τὰ εἶχε πει προτίτερα ὁ Ραμὰς καὶ πήρε τὸ μῆθμά του ἀπ' τὸ Σκληρὸ καὶ λάγιασε λίγον καιρό. Ἡ μοναχὴ διαφορὰ μεταξὺ τους εἶναι, πὼς ἐνὸς ὁ Στέφανος Ραμὰς καταδικάζει τὴν ἐξέλιξι γενικὰ, ὁ κ. Ἀ. Πουλημένος τὴν ἀρνίεται καὶ δὲν τὴ θέλει μόνο στὸν τόπο μας. Αὐτὰ συζητήθηκαν ἀρκετὰ σὲ τούτες τὴς στήλες, ὥστε δὲν ἀξίζει νὰ γυρίσομε στὰ ἴδια, μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ, ὡς φαίνεται, δὲν ἔχει ἄλλη ἀσχολία πὺς εὐάρεστη ὁ κ. Ἀ. Πουλημένος. Ὡστόσο μιὰ καὶ θέλει σώνει καὶ καλά νὰ δείξῃ τὰ φώτα του, ὅς τοῦ κάμομε τὴ χάρι νὰ τὸν βοηθήσομε, μὲ τὸν ὅρο ὅμως νὰ μὴν ἀρχίσει νὰ κινεῖται πάλι δίχως κανένα εἰρημὸ καὶ λίγο τί εἶπε ὁ Αὐτάλλ κα τί λέει ὁ Βέρνερ Σόμπερτ, ἀλλὰ τί φρονεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος κ. Ἀ. Πουλημένος γιὰ τὰ παρακάτω ζητήματα, ποὺ θὰ τοῦ υποβάλλω ἀπάνω σ' ἓνα λέει ὁ ἴδιος κ. Ἀ. Πουλημένος στὴν ἀπάντησι ποὺ μὲ τίμησε καὶ μοῦ ἔκαμε.

Λοιπόν. Ἄς δεχτοῦμε πὼς ἡ ἐξέλιξι θὰ γένει στὴν Ἑλλάδα μὲ τρόπο ἀλλοιότικο παρὸς τὴν Εὐρώπη. Γυρέω νὰ μοῦ δείξῃ ὁ κ. Ἀ. Πουλημένος

ἐνέργειας, σὰν νὰ θλακοῦν σὲ μιὰν ἔλξη μουσική)

— Εἰν' ἐκεῖ ὁ πηλὸς εἶν' ἐκεῖ. Κεῖνη τὴν πρώτη τὴν πνοὴ ποὺ τοῦ εἶχε αὐτὸς φυσήξῃ ἐγὼ τῆς συντήρησα ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, ὅπως ποτίζεται ταύλακι, ὅπου εἶν' ὁ σπῆρας ὁ βαθύς. Δὲν τὴν ἀφῆσα νὰ χαθῇ. Τὸ εἶδωλο εἶν' ἐκεῖ, ἀπείραχτο. Τὸ στερνὸ τὸ ἄγγιγμα, ποὺ ἔδωκε ἐκεῖ τὸ θερμασμένον χεῖρ τοῦ τῆ στερνὴ τὴν ὥρα, εἶν' ἐκεῖ φανερό, ἐν τὸνο καὶ νωπὸ σὰ χτεσινὸν ἀκόμα, τόσο δυνατό ὥστε ἡ ἐλπίδα μου μέσα στὸ φρένικτα τῆς λύπης ἐκεῖ προσηλῶθηκε σὰ σὲ ζωὴς σφαγίδι καὶ πήρε δύναμη ἀπὸ κεῖ.

(Ἡ Σουλβία Σεττάλα στέκεται μπροστὰ στὴν κουρτίνα, ὅπως τὴν πρώτη φορὰ καὶ μένει ἐκεῖ ἀσάλευτη καὶ βοήθ.)

— Ναι, εἶν' ἀλήθεια, ἐσεῖς εἴχατε στὸ ἀναμεταξύ, στὸ προκείμενον τοῦ μισοπεθμένου, ριγμένη σ' ἓναν πόλεμο χωρὶς ἀνακοχὴ γιὰ νὰ τὸν ἀρπάξετε ἀπὸ τὸ χέρο καὶ γιὰ δαῦτο εἴχατε ζηλεμένη, καὶ γιὰ δαῦτο ὅς εἴστε δουξαμένη αἰώνια. Ἐσεῖς εἴχατε τὸν πόλεμο, τὴν ταρχή, τὸν ἀγῶνα: εἴχατε νὰ κάμετε κάτι ποὺ σὰς φαίνονταν ὑπερὰν ὁρῶ καὶ σὰ μεθοῦσε. Ἐγὼ, ἀποκλεισμένη, στὴν ἀπόστασι καὶ στὴ μοναξιά, δὲν μποροῦσα παρὰ νὰ

συμμαζώξω καὶ νὰ σφίξω — μ' εἶναι τὴ σύμπυκνι θελήτη — τὴ λύπη μου σ' ἓνα τάξιμο. Ἡ πίστις μου εἶταν ὅμοια μὲ τὴ δική σας: βέβαια, ἀδερφώθηκε μὲ τὴ δική σας ἐνάντια στὸ θάνατο. Τὴ στερνὴ τὴ δημιουργικὴ σπῆρα ποὺ πείταξε ἀπὸ τὸ πνεῦμά του, ἀπὸ τὴ θεϊκὴ τὴ φωτιὰ ποὺ εἶναι ἐντός του, ἐγὼ δὲν τὴν ἀφῆσα νὰ τῆσῃ, ἐγὼ τὴν κρατήσα πάντα ζωντανή, μὲ θρησκευτικὴ καὶ ἀδιάκοπη φροντίδα...

Ἄ, ποῖος μπορεῖ νὰ πῇ ὅς ποὺ ἔχει φτάσει ἡ σωστικὴ δύναμη ἀπὸν τῆς τάξης;

(Ἡ Σουλβία Σεττάλα κάνει νὰ στρέψῃ μὲ δριμύ, ὡς γιὰ νὰποκριθῇ συγκρατιέται ὅμως.)

— Τὸ ξέρω, τὸ ξέρω: εἶναι πολὺ ἀπλὸ κ' εὐκολο αὐτὸ ποὺ ἔκανα ἐγὼ τὸ ξέρω: δὲν εἶναι ἡρωϊκὸς ἀγῶνας, εἶναι ἡ ταπεινὴ δουλειὰ ἐνὸς ἐργάτη. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἡ πράξις τοῦ σημαίνει. Ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει εἶναι τὸ πνεῦμα ποὺ γίνεταί ἡ πράξις ἐκεῖνο ποὺ μόνο σημαίνει εἶναι ὁ ζήλος. Τίποτα δὲν εἶναι ἱερώτερο παρὰ τὸ ἔργο ποὺ ἀρχίζει νὰ ζῇ. Ἄν τὸ αἶσθημα, ὅπου μ' αὐτὸ ἐγὼ τῶχα φυλάξῃ, μπορεῖ νὰ φανερωθῇ στὴν ψυχὴ σας, πηγαίνετε καὶ δῆτε! Γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ζῇ τὸ ἔργο, εἶναι χρῆσιμη ἡ παρουσίᾳ μου ἡ φανερή. Παρὰδεχόμενη αὐτὴ τὴν ἀνάγκη, θὰ καταλάβετε γιὰτὶ ἐγὼ, ἀπαν-

τώντας αἴσως σ' ἓνα σας ἐρώτημα, θέλησα νὰ σεβαστῶ μιὰν ἀμφιβολίαν ποὺ μπορούσε νὰ ὑπάρχῃ σὲ σας, μὰ ποὺ δὲν εἴτανε σὲ μένα, δὲν εἶναι σὲ μένα. Δὲν μπορεῖτε νὰ αἰστανεστε τὸν ἑαυτὸ σας ἀτάραχον ἰδῶ, ὅπως στὸ σπῆτι σας. Αὐτὸ ἰδῶ δὲν εἶναι σπῆτι. Τὰ οἰκογενειακά φίλτρα δὲν ἔχουν ἰδῶ τὴν καθέδρα τους: οἱ σπιτικές οἱ χάρες δὲν ἔχουν ἰδῶ τὸ ἱερὸ τους. Αὐτὸς ἰδῶ εἶναι τόπος ἐξω ἀπὸ τοὺς νόμους κ' ἐξω ἀπὸ τὰ κοινὰ τὰ δίκαια. Ἐδῶ ἓνας γλύπτης φτιάχνει τὰγάλματά του. Μένει αὐτὸς μόνος μὲ τὰ σύνεργα τῆς τέχνης του. Ἡ Φύσις μὲ ἐκπύστελε σ' αὐτόν, νὰ τοῦ φέρῃ ἓνα μήνυμα καὶ νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ. Ὑπακούει τὸν περμένον γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ ἀκόμα. Ἄν αὐτὸς ἐμπνεῖται τώρα, θὰ μπορούσε νὰ ξαναπιάσῃ τὸ μεταρχινούμενον ἔργο ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ ζῇ κάτω ἀπὸ τὰ δάχτυλά του. Πηγαίνετε νὰ δῆτε!

(Ἡ Σουλβία Σεττάλα ἔχει μείνει ἐμπρός στὴν κουρτίνα, χωρὶ νὰ προχωρήσῃ. Μιὰ τρεμουλά δλοένα δυνατότερη τῆς ταραξί τὸ κορμί, σημάδι τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς ταραχῆς, ἐνὸς τὰ λόγια τῆς ἀντίμαχης γίνονται ὀλοένα δειονόμωτα καὶ ἀπανωτά, ὡς ποὺ καταγεγῶν ἐπὶ τέλους καθάρια κ' ἐχθονιά. Ἀξάφνα στρέφει, βαρυνασαίνοντας, δριμυτικὴ, ἀπο-

αὐτὸν τὸν τρόπο καθὼς καὶ ποιά μορφή φαντάζε-
ται πὼς θὰ πάρει ὁ κοινωνισμὸς στὴν Ἑλλάδα;

Δέχομαι τὸ ἴδιο, πὼς ὁ κ. Πουλημένος κάνει
στὰ πέντε ἀρθράκια τοῦ τὴν ἀπολογία τῶν οἰκονο-
μικῶς ἀδύνατων. Μὲ ποῖο ἔμως τρόπο σκέπτεται νὰ
τοὺς βοηθήσει; Μὲ τὴν ψωραρχοντιά τοῦ τόπου ποὺ
τὴ θέλει, ὅπως μὰς εἶπε κάπου, νὰ παιδαγωγεῖ καὶ
νὰ καθοδηγεῖ τὸ λαὸ; Πὼς θὰ καταφέρει τὴ ρω-
μέικη ψωραρχοντιά νὰ βοηθήσει τοὺς οἰκονομικῶς
ἀδύνατους;

Ὁ κ. Ἀ. Πουλημένος θέλει τὸν κοινωνισμὸ νὰ
μπεῖ μόνο σὰν ἰδέα στὸν τόπο μας. Δηλ. ὅχι σὰν
κοινωνικὸς ἀγώνας, ὅπως τὸν θέλου' ἡμεῖς μαζὶ μὲ
τοὺς ἐργάτες τοῦ Βόλου, τῶν Πατρῶν, τοῦ Πει-
ραιῶς, τίς ἐφημερίδες «Ἐργάτης» καὶ «Μέλλον»,
τὴν Κοινωνιολογικὴ Ἐταιρεία τῆς Ἀθήνας, ποὺ ὁ κ.
Ἀ. Πουλημένος θέλει νὰ γνοῖε τὴν ὑπαρξή τους.
Τὸν ρωτῶ νὰ μοῦ πεῖ αὐτὸς καὶ ὅχι τί λέν οἱ θεω-
ρίες τοῦ Σκὶν Σιμόν καὶ Μπλάν (ἢ Μπλάνκ;) σὲ τί
θὰ ὠφεληθεῖ ἡ πλατωνικὴ αὐτὴ ἐργολαβία μὲ τὴν
ἰδέα τοῦ σοσιαλισμοῦ τοὺς οἰκονομικῶς ἀδύνατους,
ποὺ τὴν ἀπολογία τοὺς ἀνάλαβε ὁ κ. Ἀ. Πουλη-
μένος;

Ὁ κ. Ἀ. Πουλημένος θέλει καὶ ὀνειρέβεται καὶ
αὐτὸς μαζὶ μου τὴ μόρφωση τοῦ λαοῦ, δημόσια καὶ
κοινῆς ὠφέλειας ἔργα, κήπους, πάρκα καὶ τὰ ρέ-
στα. Ρωτῶ ἔμως: Ποιὸς θὰ μορφοῦσε τὸ λαὸ καὶ
ποιὸς θὰ τὰ κάμει αὐτὰ τὰ ἔργα; Ἡ τάξη ποῦ,
κατὰ τὸν κ. Ἀ. Πουλημένο ἢ δὲν ξέρω ποῖν ἄλλο
σοφὸ, «τάχτηκε ἀπὸ δική της ἱκανότητα, ἢ ἀπὸ
ἀκριτὴν εὐνοία τῆς τύχης, ἐπιμελητῆς τῆς εὐρω-
στίας τῆς κοινωνίας;» Ἐκάμε τίποτες ἀπ' αὐτὰ
στὰ κράτη, ποὺ εἶδε καὶ γνώρισε ὁ κ. Ἀ. Πουλη-
μένος, ἐνῶ τίποτες ὅξω ἀπὸ κείνα ποὺ ἔκαμε γιὰ
τὰ χρειάζονταν κ' ἡ ἴδια, δίχως νὰ νυχαστεῖ ἀπὸ
τὶς κάτω τάξεις, ποὺ «μὲ τίς στερήσεις καὶ τὸν ἰδρώτα
τοὺς πορίζεται τίς σχετικὰ ἀπολαύσεις τῆς» κατὰ
τὸν κ. Ἀ. Πουλημένο πάλι: ἢ δὲν ξέρω ποῖο σοφὸ
τοῦ;

Σ' αὐτὰ λοιπὸν ἂς μοῦ ἀποκριθεῖ θετικὰ καὶ κα-
τηγορηματικὰ ὁ κ. Ἀ. Πουλημένος, μὲ τοὺς ὅρους
ποὺ εἶπα καὶ ἂν ἔχει πράγματι κατὶς νέο νὰ πεῖ
πέρα ἀπ' τὰ πέντε ἀρθράκια τοῦ καὶ τὸ στεγνὸ ἔξ.
Ἀλλοῖτίκα τὸν εἰδοποιῶ πὼς καὶ στὸ ἐξῆς θὰ περιο-
ριστώ, ἂν ἐννοεῖται τὸ φέρει ὁ λόγος, νὰ τὸν ξανα-
μνημονεύω μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, δίχως νὰ τοῦ δώσω
ἀπάντησιν καὶ ἀφίνοντάς τον νὰ φαιδρύνεται μὲ τὸ

περασμένο καὶ τὸ τωρινὸ καὶ μὲ τὴν ἀνυπερμονησία
μου νὰ δῶ τὸν κόσμον χωρὶς σκλάβους. Στὴν κοροΐ-
δία τοῦ γιὰ τὸ τελευταῖο, ἂν ἔχει σταλιά νιονιό, ἂς
δεῖ ἂν εἶχα δικαίω ἢ ἀδικαίω, χαρακτηρίζοντας τοὺς
ἀντίθετους πόθους σὰν ἄγριες δρυμὲς, σὰ σάστισμα
καὶ δὲ θυμούμαι τί ἄλλο. Τέλος, εὐχαριστώντας τον
γιὰ τὸ γλωσσικὸ μάθημα, τὸν διαβεβαιώνω πὼς
συναιστάνομαι βαθιὰ τὴν παρατήρησή του νὰ γράφω
στὸ ἐξῆς λιγότερα καὶ μὲ προσοχὴ περισσότερη καὶ
μένω μὲ τὴν ὑπόληψιν ποὺ ἀνήκει.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΣΑΒΑΝΩΣΤΡΑ

(Ἀπὸ τὰ «Juvenilia»)

Σὰν ἔρδη ἡ σαβανώστρα νὰ μὲ ντύσῃ,
Ὅταν γιὰ μὲ στεγνὴ στιγμὴ προβάλλῃ,
Στὰ στήθεια τὰ ψυχρὰ μὴ λησμονήσῃ
Τῆς Ἀννας τὴν εἰκόνα νὰ μοῦ βάλλῃ.

Μὲ τὰ μαλλιά τὸ στόμα νὰ μοῦ κλείσῃ
Ποῦ πῆρα ἀπ' τὸ ξανθὸ τῆς τὸ κεφάλι
Καὶ τ' ἄνθη στὸ κορμὶ μου νὰ σκορπίσῃ
Ποῦ μένουνε γυμνὰ στὸ ἀνδογυάλι.

Ὁ νεκροθάφτης μνήμα νὰ μοῦ ἀνοίξῃ
Στὸ εὐωδιασμένο μέρος, ποὺ ὡς διαβάτης
Τὴν ὁρῇ τῆς τὸ πρῶτο εἶχα ξανοίξῃ,

Κ' ἐκεῖ ποῦ κάποιος φίλος θὰ μὲ κ' αἶψῃ
Ἄς μὴν ξεχνᾷ, τὰ μαύρα γράμματά της,
Ἀντὶ λιβάνι ἀράδα νὰ μοῦ καίῃ.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

Ἐκδοικὴ Ἐταιρεία ὁ «Φοῖβος» Ἀθήνα
ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ:

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

- Ὁραῖος τόμος εἰς 80ν ἡπὸ 130 σελίδας, μὲ τῆριστοῦρ-
γῆματα τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν.
- Εἰκόνες τοῦ ζωγράφου Π. ΡΟΥΜΠΟΥ.—Πρόλογος τοῦ
ἐκδότη.
- Ἑρμηνεῖα λέξεων.—Βιβλιογραφία.
- Κάθε ἀντίτυπο δρχ. 3. Ἐτυπώθησαν καὶ 100 ἀριθμη-
μένα σ' χαρτὶ Ὀλλανδίας, καθένα δρχ. 5.

Παραγγελίαι μαζὶ μὲ ταχυδρ. ἐπιταγῆς:

Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία ὁ «Φοῖβος»

1 Κλεισθένει, Ἀθήνα

ἢ στὰ γραφεῖα τοῦ «ΝΟΥΜΑ», Ζήνων 2.

φασομένη γιὰ τὴν ὑστερήν τὴν ἄμυνα.)

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ. Ὅχι. Εἶναι περὶ τὸ. Πικραπολὺ ἐπι-
τήδεια λόγια. Εἰσατε τεχνίτη σ' ὅλες τίς γλώσσας.
Μεταμορφώσατε σὲ πράξιν ἀγάπης καὶ πίστης αὐτὸ
ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ὑπολογισμὸς κ' ἐπιβουλὴ. Τὸ
ἔργο ποὺ ἔμεινε στὴ μέση ἔπρεπε νὰ καθῇ. Μὲ τὸ
ἴδιο τὸ χέρι ποὺ εἶχε τυπώσει στὸν πηλὸ τὸ ση-
μάδι τῆς ζωῆς, μὲ τὸ ἴδιο τὸ χέρι ἔσφιξε αὐτὸς τὸ
ἄρμα καὶ τὸ γύρισε ἐναντίον τῆς καρδιάς του. Δὲν ἐ-
δείκασε νὰ βάλῃ ἀνάμεσα στὸν ἑαυτὸ του καὶ στὸ
ἔργο του τὴν πιδ σκοτεινὴ ἀβυσσὸς. Ὁ θάνατος πέρα-
σε ἀπὸ ἐκεῖ, κ' ἔχει κόψει καθὲ δεσμὸ. Ὅ,τι
ἔμεινε στὴ μέση θὰ πᾶν χαμένο. Τώρα ἐκεῖνος ξα-
ναγεννήθηκε, εἶναι νέος, ἀνθρώπος, ἄλλες δόξες
ἀκόμα ποθεῖ. Στὰ μάτια του φάνηκε νέος φῶς· ἡ
δύναμή του εἶν' ἀνυπόμνη νῆξ πλάσματα νὰ πλά-
σῃ. Ὅ,τι εἶναι πῖτω του, ὅ,τι εἶναι πέρ' ἀπὸ τὴ
σκιά, δὲν ἔχει πιά καμμιά δύναμιν καὶ καμμιά
ἀξία. Τί τὸν μέλει ἂν εἶναι παλιὸς πηλὸς πετῆ καὶ
γελῇ κορινιαχτὸς; Τὸν ἔχει ξεχασμένο. Θεναῦρη
νωπότερο γιὰ νὰ χύσῃ ἐκεῖ τὴν πνοή τοῦ ξαναγεν-
νημοῦ του, γιὰ νὰ τὸν πλάσῃ ὁμοίωμα τῆς ἰδέας
ποῦ τώρα τὸν ἀνάθει. Κάτω ὁ παλιὸς ὁ πηλὸς!
Πὼς μπορεῖτε ἐσεῖς νὰ δείχνετε τὴν πεποιθήσιν

πὼς εἰστε ἀπαραίτητη στὴν τυχὴν του; Τίποτα
δὲν εἶν' ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄνθρωπον ποὺ δημιουρ-
γεῖ. Αὐτὸν ἔχουν δλα γιὰ κέντρο. Λέτε πὼς ἡ Φύσις
σὰς ἔστειλε σ' αὐτὴν γιὰ νὰ τοῦ φέρετε ἕνα μὴ
νημα. Λοιπὸν τὸ δέχτηκε τὸ μήνιμα αὐτὸς, τὸν
νοῖωτε καὶ ἀπάνητε μὲ μιὰν ὑπέροχην παράστασιν
του. Τί ἄλλο θὰ μπορούσε νὰ βγάλλῃ ἐκεῖνος ἀπὸ
σὰς; Τί ἄλλο ἐσεῖς θὰ μπορούσατε νὰ τοῦ δώσετε;
Δὲν εἶναι γραμμένο νὰ γίγινετι δὺς φορές ἡ ἴδια ἡ
κορυφή, νὰ γίνετα δὺς φορές τὸ ἴδιο τὸ θαῦμα.
Ἐσεῖς ἔχετε μένει πέρα, πέρ' ἀπὸ τὴ σκιά, ἀπό-
μακρη, μόνη, στὴν παλιὰ τὴ γῆ. Ἐκεῖνος πηγαί-
νει τώρα πρὸς τὰ κινούμενα χρώματα, ὅπου θὰ
λάβῃ ἄλλα μηνύματα. Ἡ δύναμή του μοιάζει παρ-
θένικ, κ' ἡ ὁμορφιά τοῦ κόσμου εἶναι ἀπέραντη.

ΤΖΟΚΟΝΤΑ (παραλαλισμένη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀ-
προσδόκητην δρμὴν ποὺ τὴν ἀποκρούει, χολιάζοντας
περισσότερο, νηλώνοντας τὴν περηφάνειαν της, παλν-
νοντας ὕψος προκλητικῶς.)

— Εἶμαι ζωντανὴ ἐγὼ καὶ εἶμαι παρῦσα· κ'
ἔχει βρεῖ αὐτὸς σὲ μένα παραπάν' ἀπὸ μιὰν ὄψιν,
καὶ μὲ μεθοῦνε ἀκόμα τὰ λόγια ποὺ ἔλεγε γιὰ νὰ δη-
λώῃ τὸ δραμὰ τοῦ τοῦ διοφορετικῶ, καθε πρῶτ' ἔμα
ξαναπρόβαινα ἐμπρὸς του. Ὅς τὰ χεῖς, βεβαια,

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα δρχ. 5.—Γιὰ τίς Ἐπαρχίας δρχ.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ ἔρχ. χρ. 10.

Γιὰ τίς Ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρίμητες (2 δρχ. τὴν τρι-
μήν) συνδρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἢ δὲ στείλει μισροσὴ
τῇ συνδρομῇ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια
Ἑθν. Τράπεζα Ἑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιο-
δρομου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδη-
ρόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κιάσκι Ἰαννοπούλου (Χαυ-
τεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ
Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτε-
ρεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπω-
λεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Μιὰ γνώμη—Κράτος γιὰ τὰ μάτια—Τὰ σκου-
ριασμένα γυατάκια—Ἄλυτο πρόβλημα
—Κούφια λόγια.

ΤΙΣ ἔκλεψε γιὰ δὲν τίς ἔκλεψε τίς 165 χιλιάδες
ἀπὸ τὸ ταμεῖο Περσείας—Ἀγίνης ὁ Ἀποστολά-
κος: Νά, τί δὲν μπόρεσε νὰ ποδείχτεῖ στὴν περί-
φημν δίκη τοῦ Κακουργοδικείου. Ὅτι τὰ χρήματα
κάμανε ἑτερά, εἶναι ἀποδειγμένο πιά δὲ καὶ τρία
χρόνια, ἀπὸ τότε ποὺ ἀνακαλύφθηκε ἡ κατάχρησιν.
Τὰ χρήματα ὅμως αὐτὰ, ὅπως ἀποδείχτηκε στὴ
δίκη, δὲν παρῆσαν ἢ δὲ λείψανε μονομιάς, μὰ
λίγα λίγα, μέσα σ' ἕνα δὺς χρόνια, ἢ καὶ σὲ περισ-
σότερα. Καὶ μέσα σ' ἕνα δὺς χρόνια ἐπιθεωρήθηκε
δὺς καὶ τρεῖς καὶ περισσότερες ἰσὺς φορές τὸ ταμεῖο
ἀπὸ τοὺς οἰκονομικοὺς ἐπιθεωρητὰς, ἀπὸ δημό-
σιους δηλ. ἐπαλλήλους ποὺ ἀκριβοπλερώνονται
γιὰ νὰ δημιουργοῦν καταχραστές ἐπαλλήλους, ὅπως
ἀποδείχτηκε θεότρωνα στὴ δίκη τοῦ Ἀποστολά-
κου.

Περὶ τὰ τὰ περισσότερα λόγια. Οὔτε ἡ πρώτη
οὔτε ἡ δεύτερη φορὰ εἶναι ποὺ τὸ ἐπίσημον Κρά-
τος ρεζιλεύεται τοσο πανηγυρικὰ σὲ παρόμοια ζη-
τήματα. Καὶ ἂς γὰρ ποῦνε πάλι προδότες! ἀφ' οὗ ὁ
«Διεθνὴς Οἰκονομικὸς Ἐλεγχος», σ' ὅ,τι εἶναι στὴ
δικαιοδοσία του, δὲν παρουσιάσε ποτὲ παρόμοια
μασκαράδικια, καλὸ ὕψανε νὰν τὰ παραδώσουμε

δὲν ἔχει μαθεῖ τὴν ἀπατοχὴ μου καὶ ἡ ἄγνοιά
του σὰς ἔχει γελασει. Σήμερα ὅμως γνωρίζει. Τὸ
καταλαβαίνετε; Γνωρίζει πὼς εἶμαι ἰδῶ, καὶ πὼς
τὸν περιμένω. Σήμερα τὸ πρῶτ' ἕνα γράμμα τοῦ
ἔχει φανερῶται, ἕνα γράμμα ποὺ ἔρτασε στὰ χεῖρά
του, ποὺ τ' ὅχει διαβασμένο. Καὶ εἶμαι βέβαιη,
καταλαβαίνετε;—εἶμαι βέβαιη πὼς θὰ ἔρθῃ. Ἴσως
εἶναι στὸ δρόμο, ἴσως εἶναι κοντὰ στὴν πόρτα. Θέ-
λετε νὰ τὸν περιμένουμε;

(Μία μεταβλητὴ ἀλλοιώτικη ἀλλάζει τὸ πρόσωπον
τῆς Σιλβίας Στεττάδα. Δὲς καὶ κατὰ ἀσυνήθιστον καὶ
φρικτὸ γίνεται μέσα της. Εἶναι σὰν τὸν ἄνθρωπον
ποὺ μονομιάς αἰσθάνεται πὼς τὸν σφίγγει ἕνα φει-
δοτύλιγμα καὶ σπινθίζει δολοφονικὰ μέσα στὴν κρυάδα
καὶ τὴ γοητεία τοῦ σερεπετοῦ. Ἡ παλιὰ μοῖρα τῆς
ψευτιάς κυριεύει ἀνεπάντεχα τὴν ψυχὴ τῆς ἀμόλυντης
γυναικας, τὴ νύκ καὶ τὴ μολεῖται. Μὲ τὰ τελευταῖα
τῆς ἀντίμαχης τὰ λόγια ἔσπεδ' ὅ,τι ἕνα γέλιο ἀπροσ-
δόκητο, πικρὸ, θηριώδικο, προκλητικὸ ποὺ τὴν κά-
νει ἀγνώριστη. Ἡ Τζοκόντα Διάντη μὲ εἰ μ' αὐτὸ
ἐμβρόνιχη)

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ. Φτάνει, φτάνει. Πάρη πολλὰ λόγια.
Τὸ παιγνίδι βάζταξε παραπολύ πιά. Ἀ, ἡ βε-
βαιότης σας, τὸ καμὰρ σας! Μὰ πὼς μπορέσατε νὰ